

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ЛЕГО-КОНСТРУЮВАННЯ

Красовська О. О.

*доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

м. Рівне, Україна

Ткачук К. О.

*студент ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

м. Рівне, Україна

Базовий компонент дошкільної освіти передбачає перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання та навчання, модернізацію змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення різнобічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до їх задатків та вікових особливостей [1, с. 3]. Програма «Українське дошкілля» націлює на формування творчої індивідуальності, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини [5, с. 5].

Актуальною проблемою сучасної педагогіки є розвиток дитячої творчості, яка має на меті виховання в дошкільників творчого підходу до перетворення оточуючого світу, активності, самостійності мислення, що сприятиме досягненню позитивних змін у житті суспільства. Розвиток творчості дитини набуває в наш час особливого значення. Як сформувати творчу, інтелектуально розвинену особистість? Для успішного вирішення цієї проблеми велике значення має розвиток творчих здібностей, дитячої активності та самостійності. Сьогодні вносять свої корективи у розвиток творчих здібностей дошкільників. Сучасні діти вимагають від педагога бути більш вимогливим до себе у підборі методів і прийомів для організації навчально-виховного процесу.

Дослідження багатьох вчених дозволяють визначити необхідність і можливість розвитку творчих здібностей у дітей вже з дошкільного віку. Теорія розвитку творчих здібностей представлена в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних психологів (Б. Ананьєв, Л. Виготський, С. Гончаренко, І. Іващенко, О. Ковальов, В. Крутецький, О. Матюшкін, Г. Костюк, Я. Пономарьов, К. Роджерс, С. Торренс), які визначають їх як психічні властивості індивіда, що регулюють досягнення людини і слугують умовою життєдіяльності [2, с. 30], як властивості функціональних систем. Що реалізують окремі психічні функції та мають індивідуальну міру прояву і виявляються в успішності та якісній своєрідності засвоєння і реалізації діяльності [3, с. 73].

Дошкільний вік – початковий етап становлення особистості. У цей період закладається розвиток здібностей до конструювання, який активізує розумові процеси дитини, народжується розвивальний інтерес до творчого вирішення завдань, винахідливості і самостійності, ініціативності, самостійності, креативності. Як показують наукові дослідження й досвід педагогів-практиків, творчі здібності виявляються приблизно з п'ятого року життя, але це зовсім не означає, що до цього моменту їх не слід розвивати. Навпаки, чим раніше дитину навчать спостерігати, пояснювати незвичайне, дивуватися оточуючим явищам, предметам, експериментувати тим ґрунтовніше підготують її до прояву власне творчих здібностей. Розвитку творчості сприяє вміння бачити предмет з різних боків, вміння враховувати різні ознаки предмета, створювати образ. Дитині необхідно не тільки вільно фантазувати, а й спрямовувати свою фантазію, творчі здібності на вирішення різноманітних завдань.

Людина, яка здатна конструктивно мислити, швидко вирішувати логічні завдання, найбільш пристосована до життя, так як швидко знаходить вихід зі скрутних ситуацій, бере

раціональне рішення. Вплив конструктивної діяльності на розумовий розвиток дітей вивчав А. Лурія. Ним був зроблений висновок про те, «що вправи в конструюванні мають істотний вплив на розвиток дитини, радикально змінюючи характер пізнавальної діяльності».

Конструктивна діяльність займає вагомe місце в дошкільному вихованні і є складним пізнавальним процесом, в результаті якого відбувається інтелектуальний розвиток дітей: дитина опановує практичними знаннями, вчиться виділяти істотні ознаки, встановлювати відносини і зв'язки між деталями і предметами. В дошкільному закладі використовують конструктори ЛЕГО. Елементи конструктора ЛЕГО мають різні розміри, різноманітні за формою, прості варіанти скріплення з іншими елементами. Варіантів скріплення ЛЕГО елементів між собою досить багато, що створює практично необмежені можливості створення різних типів будівель та ігрових ситуацій.

Для вихователів дитячого садка використання ЛЕГО конструктора є чудовим засобом для всебічного розвитку дошкільників, що забезпечує інтеграцію різних видів діяльності. За допомогою конструктора ЛЕГО вирішуються завдання освітньої діяльності з дошкільниками за наступними напрямками:

- розвиток дрібної моторики рук, стимулюючи в майбутньому загальне мовленнєвий розвиток і розумові здібності;

- навчання правильному і швидкому орієнтуванню в просторі;

- отримання математичних знань про рахунок, форму, пропорції, симетрії;

- розширення своїх уявлень про довкілля, транспорт, ландшафт;

- розвиток уваги, здатності зосередитися, пам'яті, мислення;

- навчання уяві, творчому мисленню.

Один з проявів творчих здібностей – вміння комбінувати знайомі елементи по-новому. Робота з ЛЕГО елементами стимулює і розвиває потенційні творчі здібності кожної дитини, вчить його бачити і руйнувати, що теж дуже важливо. Руйнувати неагресивно, не бездумно, а для забезпечення можливості творення нового. Оволодіння умінням подумки розділити предмет на складові частини і зібрати з частин ціле. Конструювання ЛЕГО передбачає побудову предметів та образів, його успішність залежить від рівня розвитку мислення дитини. Щоб побудувати конструкцію з цеглинок ЛЕГО, необхідно вміти обстежити об'єкт, розділити його на складові частини-деталі, оцінити їх розмір, просторове розташування, змінити одні деталі іншими в разі потреби [5].

Ще одним з провідних шляхів розвитку творчих здібностей дитини прийнято вважати образотворчу діяльність, а саме заняття з художньої праці, що проводяться у дошкільних навчальних закладах. Така художньо конструктивна діяльність, без використання чітких шаблонів та моделей, дозволяє дитині варіювати під час формування готової поробки, формує як просторову уяву, так і націлює на пошук нових способів реалізації уяви, забезпечує розвиток внутрішніх творчих можливостей дошкільнят у відповідь на їхні потреби та інтереси. Художня праця є чи не найбільш цікавим видом діяльності дітей дошкільного віку. Аналіз наукового доробку засвідчує, що в науці немає смислової диференціації поняття творчості, а існує різноманітність його значень. Тому дослідження формування творчої особистості має комплексний характер і недостатньо ґрунтовно вивчено, а відтак не знайшло повного відображення у психолого-педагогічній теорії і практиці. Проблема полягає ще й в тому, що вихователі ЗДО недооцінюють і не достатньо використовують заняття з художньої праці. У зв'язку з вищенаведеним актуальним вважається узагальнення вже відомих та пошук нових підходів до подальшого удосконалення процесу розвитку творчих здібностей вихованців ЗДО засобами художньої праці.

Розвиток творчих здібностей дитини – це відносно самостійна та динамічна система окремих особистісних якостей, що у поєднанні між собою утворюють інтегровану якість, що формується та проявляється у творчій діяльності і забезпечує розвивальну взаємодію особистості з навколишнім середовищем у процесі проблемно-пошукової діяльності. Між іншим, така система передбачає наявність креативного компонента як передумови

формування додаткових пошукових мотивів, які сприяють успішній творчій діяльності. Адже нерідко творчу особистість називають креативною особистістю. Повертаючись до особливостей розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку, можна відмітити, що за умов правильного виховання та сприятливих умов оточуючого середовища у дитини інтенсивніше розвивається сприйняття часу і простору, образне мислення, творча уява, проблемнопошукові нахили діяльності. Якщо ці аспекти не будуть повноцінно сформовані в дошкільному віці, надалі ці прогалини будуть позначатися в шкільному та дорослому житті.

На нашу думку, можна виділити такі важливо значимі моменти розвитку творчих здібностей дошкільників, які можуть бути реалізовані на заняттях з художньої праці: – предметно-навчальна діяльність – формує пізнавальні процеси дитини, цілі та мотиви її поведінки, дозволяє засвоювати знання про предмети; – емоційно-предметне спілкування – збагачує новими враженнями, формує уявлення про оточуюче середовище; – гра – засвоєння властивостей та ознак предметів, змінення дій, засобів створення чогось нового, що не існує у реальності, зв'язків між процесами та явищами, набуття соціальних навичок тощо; – художньо-продуктивна праця – розвиток образного конструкторського мислення, уяви, художніх здібностей. Загалом же, художня праця виступає головним інструментом формування мети діяльності та способів її досягнення, що також є немаловажливим при формуванні творчої особистості. При цьому особливості ранньої творчої діяльності під час художньої праці проявляються в тому, що:

по-перше, творчі прояви дитини спостерігаються досить рано та носять індивідуальний характер. Саме тому дитячі вироби на заняттях з художньої праці можуть бути досить різноманітними навіть при однотипній постановці завдання;

по-друге, для дитячої творчості характерні непередбачуваність та спонтанність, що також дозволяє отримати досить різноманітні результати художньо-конструктивної діяльності з різних матеріалів: паперу, картону, природнього і покладкового матеріалів.

по-третє, дитина під час творчої діяльності проявляє підвищену допитливість, що може слугувати фактором нестандартного підходу до стандартних ситуацій;

по-четверте, під час художньої праці дитина відчувається в своєрідному самостійному середовищі, на певний момент вільному від впливу дорослих і створює власне, нове, те, що не існує в реальному житті.

по-п'яте, у дитини під час художньої праці розвивається уява для створення творчого образу (особливо з природнього матеріалу): оригінального, варіативного, гнучкого.

Аналіз праць науковців дозволяє стверджувати, що творчі здібності дітей можуть проявлятися в образотворчій, музичній, художньо-мовній і театральній діяльності. Окреслимо основні шляхи розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

1. Розвиток художнього сприйняття. Щоб розвинути художнє сприйняття дітей, потрібно дати їм можливість ознайомитися з кольорами, попрацювати з ними і усвідомити процес створення малюнка. Цьому сприятиме використання гри «Чотири кольори». Попросіть дітей дібрати 4 різні фарби (олівці, фломастери), а потім повністю заповнити ними лист. Коли діти завершать роботу, обговоріть з ними результат: що вони хотіли виразити за допомогою того чи іншого кольору, що ще буває такого кольору, що б вони ще хотіли бачити такого кольору. Дітей не стільки цікавить сюжет малюнка, скільки сам процес зміни навколишнього світу за допомогою кольору. Під час цієї гри не варто встановлювати певні правила чи вимоги, навпаки – заохочуйте дітей відкинути стереотипи. Це сприятиме розвитку в дитини творчої активності, здатності вільно виражати свій настрій мовою образотворчого мистецтва.

2. Розвиток самовираження через танець. Більшості дітей дошкільного віку властива схильність до самовираження через рухи. Розвитку творчих здібностей дітей засобами танцю сприятиме використання гри «Танець». Дозвольте дітям пофантазувати і вигадати кілька образів, наприклад, різних тварин. Потім увімкніть музику і попросіть своїх вихованців передати ці образи через танець. Завдання можна ускладнити і попросити дітей станцювати емоції: страх, смуток, радість, любов.

3. Розвиток музикальності. Музика безпосередньо пов'язана з фантазією та вмінням сприймати навколишній світ через звуки. Щоб потренувати музикальність дітей, можна зіграти в гру «Про що нам говорить музика?». Для цього ввімкніть дітям будь-який класичний твір, наприклад, «Політ валькірій» Р. Вагнера, «Марш Чорномора» М. Глінки тощо. Попросіть дітей заплющивши очі прослухати музику. Після цього – описати, що вони уявляють, слухаючи її. Про що вона розповідає нам? Також можна запропонувати дітям (за бажанням) зобразити свої враження від прослуховування цієї музики.

4. Розвиток уяви. Як зазначає І. Бех «Словесна творчість дітей старшого дошкільного віку відображається у творчому розповіданні вражень дійсності та сприйнятих дитиною образів мистецтва». Відзначено, що діти вигадують реалістичні розповіді, створюють образи предметів та явищ, що існують у природі, але з якими вони самі не зустрічалися. Щоб розвинути в дітей вміння відрізнити вимисел від реальності й здатність створювати нові історії можна пограти в гру «Фантазія і реальність». Для цього треба прочитати уривок будь-якої казки. Після чого можна запропонувати дітям відрізнити події, які можуть статися в реальності, від тих, які явно є вигаданими. Наприкінці можна запропонувати дітям разом скласти альтернативні кінцівки казки або розвиток сюжету.

Отже, творчість – важлива складова системи виховання, в ній узагальнено весь життєвий досвід дитини – чуттєвий, ціннісний, моральний, естетичний, пізнавальний, трудовий. Вона лежить в основі успішного засвоєння нових знань, умінь та навичок, саме тому так важливо сформуванню у дітей основи творчості. Також можна зазначити заняття з художньої праці сприяють розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку оскільки вносять у мислення дітей варіативність, індивідуальність, допитливість, оригінальність, креативність. Сформована у статті модель формування творчих здібностей дитини дозволила розглядати їх як комплексну категорію – інтегративну якість особистості, яку потрібно всебічно розвивати ще у дошкільному віці. Як показує аналіз науково-педагогічної та психологічної літератури, розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку сприятиме забезпечення особистісно-орієнтованого підходу до кожної дитини; стимулювання творчої самореалізації у процесі ігрової діяльності; створення емоційно-сприятливого навчально-виховного середовища; уведення елементів інтеграції мистецтв у навчально-виховний процес; залучення кожної дитини до творчої діяльності.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Електронний ресурс : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Барко В. Як визначити творчі здібності дитини? Київ :Україна, 1991. 49 с.
3. Венгер А.Л., Мухіна В.С. Психологія : навчальний посібник для педагогічних училищ. Москва. 1990. 288 с.
4. Лего технологія – чарівні цеглинки успіху. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://osnova.com.ua/news/1319-LEGO> (дата звернення 20.05.2021)
5. Програма «Українське дошкілля». [Електронний ресурс] Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf (дата звернення 20.05.2021)